

T.B.M.M.
BARİŞ ve DEMOKRASİ PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 3043
Tarih: 03.04.2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

671 sayılı ve 25/11/ 1925 kabul tarihli **Şapka İktisası Hakkında Kanun**'u ile 5237 sayılı ve 26/09/ 2004 tarihli **Türk Ceza Kanunu**'nun 222'inci maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifim gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Altan TAN
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	Anayasa			
Esas Komisyon	Adalet			
Tarih:	11 Nisan 2013		E. No: 2/427	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
TBMM BAŞKANI				

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
03 Nisan 2013
Numara:

T B M M KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
03 Nisan 2013
NO: 197968

GENEL GEREKÇE

25 Kasım 1925 tarihinde mecliste kabul edilen 671 No'lu "*Şapka İktizası Hakkında Kanun*" ile TBMM üyeleri ve memurlarına başlık olarak şapka giyilmesi zorunluluğu getirildi ve Türk halkı da buna aykırı bir alışkanlığın devamından men edildi. Kanun, 28 Kasım 1925 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Şapka Kanunu'nun çıktığı 25 Kasım 1925 tarihinden önce, ülkede bazı mesleki kıyafetlerde değişiklikler görülmüştü. 1925 yılından itibaren önce Ankara'daki Cumhuriyet Birlikleri, ardından jandarma ve deniz birlikleri "*güneşlikli başlıklar*" giydiler. Ardından çeşitli devlet daireleri ve okullarda yeni başlık ve kasketler giyilmeye başlandı. 21 Şubat 1925'te İstanbul'da açılan Kızılay Özel Hemşire Okulu'nda hemşire öğrencileri başlarına peçe örtmek yerine şapka takmaya başladılar. 2 Ağustos'tan itibaren Adliye ve mahkemelerde hâkimler, mübaşirler, zabıt kâtipleri yeni kıyafet ve şapkalar giymeye başladılar.

Şapka Kanunu çıkmadan bir buçuk sene önce yazdığı "Frenk Mukallitliği (taklitçiliği) ve Şapka" isimli kitabıyla Maarif Vekâleti (Milli Eğitim Teşkilatı) tarafından takdir alan İskilipli Atıf Hoca, 32 sayfalık eserinde çıkarılacak şapka kanununu eleştirmişti. Kanun çıktıktan sonra kitabı toplatılan ve hakkında incelenme başlatılan İskilipli Atıf Hoca, 7 Aralık 1925'te tutuklanarak Ankara İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmış, suçsuz olduğu anlaşılıp berat etmesine karşın bırakılmayıp 4 Şubat 1926 günü sabaha karşı eski meclis binası yakınlarındaki Karaoğlan çarşısında idam edilmişti.

Yasadan önce, Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi farklı dinlerden yurttaşlar farklı başlık ve kıyafetler giymeye devam etmekteydi. Dinî kaynaklı giyim farklılıklarını ve geçmişin simgelerini ortadan kaldırmak isteyen Mustafa Kemal Atatürk, 1925 yazında İnebolu ve Kastamonu yöresine yaptığı gezide şapka giyilmesi konusunu gündeme getirmiştir. Mustafa Kemal 1 Eylül'de Ankara'ya döndüğünde kendisini karşılamaya gelenlerin şapkalı olduğu görülmüştür. 2 Eylül günü, devlet memurlarına şapka giyme zorunluluğu getiren 2431 numaralı bakanlar kurulu kararnamesi çıkarılmış, aynı gün bakanlar kurulu kararnamesi ile din adamı dışındaki kişilerin cübbe ve sarık giymeleri de yasaklanmıştır.

16 Ekim 1925'de Konya milletvekili Refik Bey ve arkadaşları, şapka giyilmesi ile ilgili kanun önerisini meclise sunmuşlardır. Teklif, 25 Ekim'de mecliste görüşülmeye

başlanmıştır. Kanun gerekçesinde sarık ve fesin geri kalmışlığı sembolize ettiği, bu yüzden değiştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bursa milletvekili Nureddin Paşa'nın, bu yasanın Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürerek önerinin geri alınmasını istemesi, mecliste sert tartışmalar yaşanmasına sebep olmuştur. Toplumun kılık ve kıyafetinin kanunlarla belirlenemeyeceğini ileri sürenlerin yanı sıra, bu kanunun din-devlet işlerinin ayrılmasını kolaylaştıracağını ileri sürenler de vardı. Sadece Nurettin Paşa ve Ergani milletvekili İhsan Bey'in aleyhte oy kullandığı oylama sonucunda kanun, meclisten geçmiştir.

Yasa, çeşitli Anadolu illerinde protestolara neden olmuştur. Yasanın kabul edildiği gün Erzurum'da protesto gösterileri olmuş ve bu ilde bir ay sıkıyönetim ilan edilmiştir. Tutuklanılardan 13 kişi idama mahkûm olmuştur. 24–25 Kasım tarihlerinde Kayseri'de Şeyh Ahmet Efendi'nin yönlendirmesi ile büyük bir yürüyüş yapılmış, 300 kişi tutuklanmıştır. Şeyh Ahmet Efendi ve dört arkadaşı İstiklal mahkemesinde yargılanarak idama mahkûm edilmiştir. 25 Kasım günü Sivas'ta duvarlara şapka aleyhine afiş ve bildiri asılması nedeniyle şehrin bütün muhtarları tutuklanmıştır; suçsuzluğu anlaşılanlar beraat etmiş; ulemadan İmamzade Mehmet Necati Efendi ile Abdurrahman Efendi idama mahkûm edilmişlerdir. Rize'de on gün kadar süren olaylar sonucu 143 kişi tutuklanmış; içlerinden 8 kişi idama mahkûm edilmiştir. Maraş'ta ise Cami-i Kebir etrafında toplanıp “Şapka İstemeyiz” diye bağırılanlar tutuklanmış, 5 kişi idama mahkûm olmuştur.

Ayrıca bu kanuna muhalefet eden ya da uymayanlar hakkında cezalar bulunmaktadır. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 222'inci maddesinde de şöyle yazmaktadır:

MADDE 222. - (1) 25.11.1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanunla, 1.11.1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunun koyduğu yasaklara veya yükümlülüklerle aykırı hareket edenlere iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

Demokratik ve çağdaş bir ülke olma iddiasında olan Türkiye'de bu tip özgürlükleri kısıtlayan yasakların biran önce düzenlenmesi gerekmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Bu kanunun kaldırılması veya yeni anayasada düzenlenmesi gerekmektedir. Yasanın geçerli olması sebebiyle Őuan milletvekillerinin, idari kurum çalışanlarının, yargı mensuplarının, belediye, özel idare, genel idare, memurlarının ve müstahdemlerin Şapka takma zorunluluğu vardır. Bu kanunlara muhalefet edenlere ve bu yasaların aleyhine yorum yapanlara ceza öngörölmekte fakat bu yasaların bazılarına hiç kimse uymamakta ve birçok insan yorum yaparken yasaların aleyhine yorum yapmaktadır. Bazı yasalar uygulamada, toplumda artık geçerli değildir. Dolayısıyla ortada bir çeliŐki bulunmaktadır. Savcıların yasaya uymayanlar hakkında ya hukuki işlemler başlaması ya da kanunun yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.

Madde 2- Şapka takmayan devlet memurlarına ceza öngören bu madde, kanunun çağımız normlarına uygun olmaması nedeniyle uygulanmamakta ve sadece bir formalite Őeklini almıŐ bulunmaktadır. Şapka takmayanlara bu kanun ile verilmesi gereken cezalar hiç kimseye uygulanmamaktadır. Bu anlamda yasanın kaldırılması gerekmektedir.

Madde 3- Yürürlük maddesidir.

Madde 4- Yürütme maddesidir.

ŞAPKA KANUNU'NUN İPTALİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 25/11/ 1925 tarihli ve 671 sayılı **Şapka İktisası Hakkında Kanun** yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 26/09/ 2004 tarihli ve 5237 sayılı ve **Türk Ceza Kanunu'nun** özel hükümler kısmında yer alan **222'inci maddesi** yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE4- Bu kanun hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.